

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Ліцензія та акредитація МОН України за IV рівнем АБ №122179

У структурі університету функціонують факультети:

юридичний; економіки та менеджменту; інформаційних систем та технологій; безпеки підприємств; професійної адаптації та практичного підприємництва

Проводить набір бажаючих набутти першу або другу вищу освіту за спеціальностями:

- ⇒ правознавство ⇒ фінанси; ⇒ банківська справа;
- ⇒ облік і аудит; ⇒ економіка підприємства та правове забезпечення підприємницької діяльності;
- ⇒ маркетинг; ⇒ менеджмент організацій, в тому числі: ⇒ менеджмент з організації охорони здоров'я, ⇒ менеджмент з організації безпеки підприємства; ⇒ менеджмент зовнішньоекономічної діяльності;
- ⇒ інформаційні управляючі системи та технології;
- ⇒ інтелектуальні системи прийняття рішень;
- ⇒ програмне забезпечення автоматизованих систем;
- ⇒ документознавство та інформаційно-аналітична діяльність;
- ⇒ адміністративний менеджмент в системах захисту інформації з обмеженим доступом;
- ⇒ екологія та охорона навколишнього середовища.

Форма навчання: очна, заочна, дистанційна

Навчаючись в університеті, Ви маєте можливість отримати:

- Диплом державного зразка на рівні молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста або магістра;
- Диплом Європейського університету;

До послуг студентів:

бібліотека; тренажерний зал; молодіжне кафе
дискотека; оздоровчий комплекс; перукарня
служба працевлаштування; гуртожиток

Це твій шанс. Так скористайся ним!

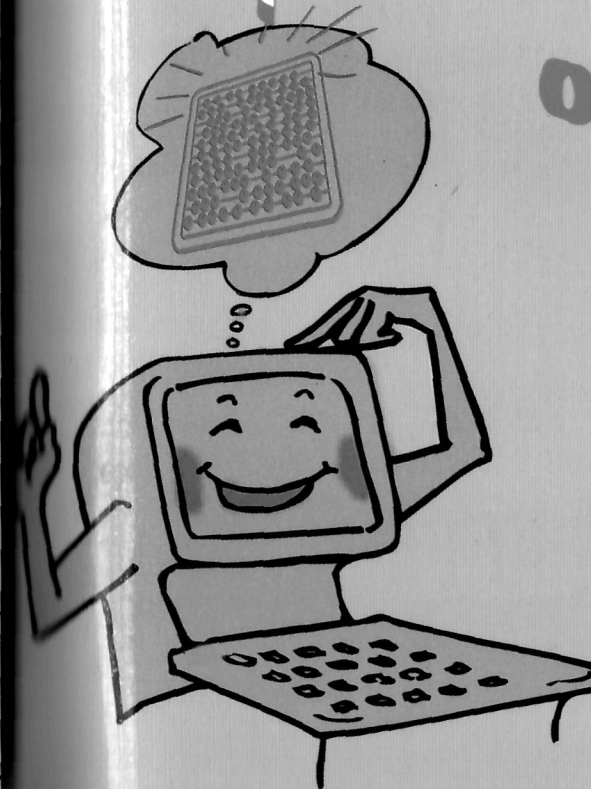
03115, м. Київ, метро «Святошин»,
бульв. Академіка Вернадського, 16-в.
Тел.: (044) 450-64-90, 424-32-34, 476-52-51
Факс: (044) 452-35-68. E-mail: office@eufimb.edu.ua

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Остап'юк М.Я.
Лучко М.Р.
Даньків Й.Я.

ІСТОРІЯ бухгалтерського обліку

М.Я.Остап'юк, М.Р. Лучко, Й.Я.Даньків

ІСТОРІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: СВІТ І УКРАЇНА

Курс лекцій

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*

Київ

Видавництво Європейського університету
2006

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист №14/18.2-1222 від 03.06.2004 р.)

Рецензенти:

Мішова В.П. — доктор економічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України, член Президії НМК Міністерства освіти і науки України з економіки та управління для класичних університетів (Ужгородський національний університет), лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, заслужений працівник освіти України;

Луцкійок З.В. — доктор економічних наук, професор (Тернопільський державний технічний університет) імені Івана Пулюя;

Задорожний В.С. — доктор історичних наук, професор кафедри історії України (Ужгородський національний університет) лауреат премії імені академіка І. Крип'якевича, академік Міжнародної Слов'янської академії, заслужений працівник освіти України.

ОСТАП'ЮК М.Я., ЛУЧКО М.Р., ДАНЬКІВ Й.Я.

Історія бухгалтерського обліку: світ і Україна: Курс лекцій: Навч. посібник. — К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2006. — 170 с.
ISBN 966-301-112-2

У посібнику розкрито історичні аспекти виникнення і розвитку обліково-правової спадщини в світі та Україні, зокрема господарського обліку і подвійної бухгалтерії, формування бухгалтерського обліку як науки, історії становлення та розвитку бухгалтерського обліку в Україні, а також господарського обліку виробництва і торгівлі в Галичині, Буковині та Закарпатті в дорадянський період.

Розрахований як спецкурс за вибором випускної кафедри або студентів, які навчаються за програмою підготовки магістрів з економіки та підприємництва у вищих навчальних закладах четвертого рівня акредитації за напрямом підготовки 0501- Економіка, комерція та підприємництво з фаху 8.050106 «Облік і аудит».

ISBN 966-301-112-2

ББК 65.052

© М.Я. Остап'юк, М.Р. Лучко, Й.Я. Даньків, 2006
© Європейський університет, 2006

ЗМІСТ

ЗАМІСТ ПЕРЕДМОВИ	6
Тема 1. ГОСПОДАРСЬКИЙ ОБЛІК І ВИНИКНЕННЯ ПОДВІЙНОЇ БУХГАЛТЕРІЇ	9
Лекція 1. Початок зародження бухгалтерії.	9
Освоєння чисел та підрахунків	9
1.1. Загальні методологічні підходи до вивчення історії бухгалтерського обліку	9
1.2. Початок зародження бухгалтерії. Освоєння чисел та підрахунків	11
1.3. Облікові системи Стародавнього Сходу	14
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ	18
Лекція 2. Початки бухгалтерії в античному світі та Середньовіччі	19
2.1. Облік в античному світі	19
2.2. Господарський облік Середньовіччя	25
2.3. Перші зразки розвиненого обліку	31
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ	32
Тема 2. ФОРМУВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК НАУКИ	34
Лекція 3. Зародження та формування бухгалтерської науки	34
3.1. Наукові паростки бухгалтерського обліку	34
3.2. Зародження бухгалтерської науки в Італії	39
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ	42
Лекція 4. Формування бухгалтерських шкіл в Європі та США	43
4.1. Зародження французької, італійської та німецької бухгалтерських шкіл	43
4.2. Формування англійської та англо-американської бухгалтерських шкіл	47
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ	50
Лекція 5. Історія виникнення і розвитку форм бухгалтерського обліку та формування теорії подвійного відображення фактів господарювання	51
5.1. Узагальнення розвитку основних форм обліку	51

5.2. Історичний розвиток і формування теорій подвійного відображення фактів господарювання	61
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ	66
Тема 3. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ	68
<i>Лекція 6. Історія становлення бухгалтерського обліку в Україні</i>	68
6.1. Облік на території України в дослов'янський період	68
6.2. Облік та право на території України в період княжої та литовсько-польської доби	76
6.3. Бухгалтерський облік в Україні у XVI–XVIII ст.	86
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ	91
<i>Лекція 7. Історія розвитку бухгалтерського обліку в Україні наприкінці ХУІІІ – ХХ ст.</i>	93
7.1. Облік в Україні наприкінці ХУІІІ – початку ХХ ст.	93
7.2. Бухгалтерський облік в Україні в ХХ ст.	102
7.3. Деякі погляди на початкові етапи становлення бюджетного обліку в Україні та формування його об'єктів	110
7.4. Становлення національної системи бухгалтерського обліку в Україні на основі його гармонізації та стандартизації	112
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ	118
Тема 4. ГОСПОДАРСЬКИЙ ОБЛІК ВИРОБНИЦТВА ТА ТОРГІВЛІ В ГАЛИЧИНІ, БУКОВИНІ ТА ЗАКАРПАТТІ В ДОРАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД	120
<i>Лекція 8. Господарський облік виробництва та торгівлі в Галичині, Буковині та Закарпатті в дорадянський період</i>	120
8.1. Облік у сільському господарстві	120
8.2. Облік промислового виробництва	128
8.3. Облік торговельної діяльності	137
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ	143
ДОДАТКИ	
1. Італійська форма обліку (стара)	144
2. Італійська форма обліку (нова)	145
3. Німецька форма обліку	146
4. Французька форма обліку	147
5. Американська форма обліку	148

6. Валеріан Горбачевський «Курс бухгалтерії»	149
7. Пояснення іншомовних і застарілих слів та одиниць виміру	160
8. Тести з комплексної перевірки знань студентів зі спекурсу «Історія бухгалтерського обліку: світ і Україна»	163
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	168

45. *Сиверс Е.Е.* Мена как основная форма хозяйственных оборотов. Коммерческое образование, 1909–1910.
46. *Сиверс Е.Е.* Учебник счетоводства. — Курск: Советская деревня, 1927.
47. *Соколов Я.В.* Очерки по истории бухгалтерского учета. — М.: Финансы и статистика, 1991.
48. *Соколов Я.В.* Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней: Учеб. пособие для вузов. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996.
49. *Сопко В.В., Пархоменко В.М.* Бухгалтерський облік в підприємницькій діяльності. — К.: Техніка, 1993.
50. *Сумцов А.И.* Теория бухгалтерского учета. — М.: Статистика, 1964.
51. *Сумцов А.И.* Методы и формы бухгалтерского учета и проблемы совершенствования. — М.: Статистика, 1969.
52. *Тернопіль:* погляд крізь століття. — Тернопіль: РВВ управління пресі, 1992.
53. *Шер И.Ф.* Бухгалтерия и баланс / Пер. с нем. — М.: Экономическая жизнь, 1926.
54. *Яворницький Д.І.* Історія запорізьких козаків. — Львів: Світ, Т. — 1990.

Навчальне видання

Мирослав Ярославович Остап'юк
Михайло Романович Лучко
Йосип Якимович Даньків

ІСТОРІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: СВІТ І УКРАЇНА

Курс лекцій

Редактор *Л.І. Гринь*
 Комп'ютерна верстка та дизайн
О.В. Денделєвої

Підписано до друку 5.07.2006. Формат 60×84/16
 Папір офсетний. Гарнітура Newton STP.
 У м. друк. арк. 10,00. Обл.-вид. арк. 8,73.
 Тираж 1000 прим. Зам. № 54.

Видання надруковано з оригінал-макета, підготовленого
 Видавництвом Європейського університету,
 03179, Україна, Київ-179, вул. М. Ушакова, 8а
 Реєстраційне свідоцтво ДК №603 від 19.09.2001р.